

Sürrealizm'de Kadın Sanatçılar

Hülya BÖLÜKOĞLU*

ÖZET

Sürrealist kadın sanatçılar, kendileri için örnek alınacak kadın sanatçıların bulunmadığı, toplumsal ve ailesel baskıların etkin olduğu bir dönemde yaşamalarına karşın özveriyle sanatsal güçlerini ortaya koyma mücadelesi vermişlerdir.

SUMMARY

Surrealist women artists struggled with great sacrifice to present their artistic power though they lived in a period in which there were no women artists as examples and when social and family pressure was dominant.

01 Aralık 1924 tarihinde Paris'te, La Révolution Surréaliste (Sürrealist Devrim) isimli dergide Fransız şair André Breton'un (1896-1966) ilk Sürrealist manifestosunun yayınlanmasıyla Sürrealizm sanat yaşamındaki yerini almıştır⁶.

Sürrealizm konusunda birçok yayın bulunmakta olup, bu eserlerde Sürealizme öncülük eden sanatçılar ile onu sürükleyen sanatçıların sanat anlayışları ve etkinlikleri irdelenmiştir⁷. Ancak bu yayınlarda kadın Sürrealist sanatçılarla ilgili incelemelere yeterince yer verilmemiştir. Buna karşın sadece kadın Sürrealist ressamın biyografileri ile sanat yaklaşımlarını inceleyen yayın ve makalelere az da olsa rastlanmaktadır⁽¹⁻²⁻⁴⁾. Bu konudaki yayınların azlığı, bu alanda eser veren kadın sanatçıların azlığından değil, onların etkinliklerinin analizinin yeterince yapılamamasından kaynaklanmaktadır. Kadın sanatçıların Sürrealist akımdaki üretken çalışmalarından tamamen soyutlanması mümkün değildir. Bu nedenle, birçok yayında ağırlıklı olarak vurgulanmamasına karşın, Sürrealizm sanatı içinde kadının, sadece sanatçıya ilham vermenin ve erkek sanatçıların yaratıcılıklarını etkilemenin dışında, doğrudan doğruya Sürrealist akıma üretken olarak da katıldığı kabul edilmelidir.

* Öğ. Gör. Gazi Üniversitesi Mesleki ve Teknik Eğitim Fakültesi

Kadın sanatçıların Sürrealist eylemde oynadıkları gerçek rolü değerlendirmede en önemli sorun, onların üretimlerinin, tanınmış erkek Sürrealistlerin etkin eserleri arasında yeterince öne çıkamamasıdır. Sürrealist akımın başlangıcında kadın sanatçıların çoğunun erkek meslektaşlarından daha genç yaşta olmaları ve sürrealist akımla karşılaştıklarında sanat çalışmalarına yeni başlamış olmaları, onların eserleriyle yeterince öne çıkmalarında ve ses getirmelerinde olumsuz rol oynamıştır. Bütün bu olumsuz etmenlere karşın, kadın ressamların Sürrealizm'de varlıklarını sürdürebilmeleri genelde onların kendi sanatlarına nedenli sıkı sıkıya bağlı olduklarının bir göstergesidir.

Bazı kadın sanatçıların erkek Sürrealistlerle olan kişisel ve sosyal ilişkileri, onları Sürrealizme çekmiştir. Leonora Carrington, Leonor Fini, Valentino Hugo, Jacqueline Lamba, Dore Maar, Lee Miller, Valentine Penrose, Alice Rahon, Remedios Varo bu sanatçılara örnektir. Aynı süreç içinde Eileen Agar, Frida Kahlo, Meret Oppenheim, Kay Sage ise Sürrealist çalışmalarındaki ilginç yaklaşımları ile öne çıkarak özgün bir yer almışlardır.

Sürrealist akım içerisinde yer alan kadın ressamların çoğu Sürrealizmin betimsel olarak ortaya çıktığı 1924'lü yıllarda bu sanat akımının içinde olmamalarına karşın, zaman ve etkileşim içerisinde giderek Sürrealist eserler vermeye başlamışlardır. Diğer taraftan sürrealist sanatın gelişim süreci içerisinde, uluslararası sergiler, Sürrealist ağın genişleyip kadın Sürrealist sanatçılara yeni katılımların olmasında önemli rol oynamıştır. Bunların arısında İngiliz ressamlardan Ithell Colquhoun, Emmy Bridgwater, Edith Rimmington, Grace Pailthorpe, Danimarkalı ressam Rita Kernn-Larsen ve Amerikalı Dorothea Tanning sayılabilir.

Sürrealist kadın sanatçılar eserleriyle 1935'de Copenhagen ve Prag'da, 1936'da Londra ve New York'ta, 1938 Paris'e, 1940 Mexico City'de, 1947 Paris'te açılan uluslararası Sürrealist sergilere giderek artan sayıda katılmışlardır. Bu olgu belirtilen yıllarda açılan sergilerin kataloglarında yer alan kadın sanatçılara ilişkin açıklamalardan anlaşılmaktadır.

Sürrealizm hareketi içerisinde kadın sanatçıların başlangıçta önemli bir yerinin olmaması, toplumun o döneminin sosyal ve kültürel yaşamındaki katı kurallarının yadsınamayacağına bir göstergesidir. Özellikle kadın Sürrealistlerin bir kısmı içinde yaşadıkları toplumun değer yargılarının ve ailelerinin karşı koymasına rağmen sanatçı olabilmek için direnmişlerdir. Bazı sanatçılar ise tıp ve mühendislik eğitimlerini sürdürürken Sürrealist sanat dünyasında da var olabilmişlerdir. Böylece bu sanatçılar toplumun ve ailelerinin onlara vermeye çalıştığı geleneksel kadın rolüne karşı çıkarak bilim ve sanat dünyasında kendilerini kanıtlamışlardır.

Böylesi bir ortamda onların öyküsü, fikirleriyle yaşamları arasında uyum sağlamaya çabalayan ve en önemlisi kendileri için örnek alınacak kadın sanatçıların bulunmadığı bir dönemde, sanatsal erklerini ortaya çıkarmaya ve kanıtlamaya çalışan öncü ve özverili insanların mücadelesidir. Bu uğraşı veren kadın sürrealistlerin özgeçmişleri ve sanat yaklaşımlarıyla ilgili bilgilerin çoğu yazıya dökülmemiş veya yazılı olan belgelerin bir kısmı ise uzun zaman sürecinde kaybolmuştur. Örneğin, 1930'lardaki çalışmaların bazıları ancak özel koleksiyonlarda yer almakta, bunun sonucu olarak kolaylıkla ulaşılmamaktadır. Bu

olguya diğeri bir örnek ise, 1978 ve 1982'de gezgin sergiler düzenlenene değin Amerika'da ve İngiltere'de Frida Kahlo'nun çalışmalarının pek tanınmamış olduğunun bu konudaki yayınlardan anlaşılmasıdır³.

Daha önce de vurgulandığı gibi Sürrealizm akımının başlangıcında yer alan ve onunla özdeşleşen Breton'un birçok sanatçı üzerinde belirgin etkileri olmuştur. Buna karşın birçok kadın sanatçı, kendilerini Breton'un kişisel güç ve etki merkezinin dışında görebilmişlerdir. Örneğin, Carrington Sürrealizm'in kuramsal ve yargılayıcı yönlerini eleştirmiştir. Ayrıca Frda Kahlo'nun yakın zamanda yayınlanan, Hayden Herrera tarafından yazılan biyografisinde, Meksikalı ressamın Breton'un yaklaşımlarını eleştirdiğine yer verilmektedir².

Diğer taraftan bazı sürrealist kadın sanatçılar ise kendilerinin kadın sanatçı olarak sürrealist grubun içinden ayrılıp incelenmelerinin yanlış olacağını vurgulamışlardır. Örneğin, Whitney Chadwick'in "Women Artist and the surrealist Movement" isimli kitabının hazırlanması sırasında Tanning ve Fini kitapta yer almaya karşı çıkmıřlardır². Sanatçılar, kadınlara yönelik bu tür yaklaşımların onların Sürrealist gruptan izole edilmelerine neden olacağını böylesi bir ayrımcılığa gerek olmadığını belirtmişlerdir. Aynı kitap için Meret Oppenheim ise, erkek Sürrealistlerin kadın ressam ve yazarları ön yargısız kabul ettiklerini vurgulayarak, bölgesi ayrımcı bir yaklaşımın yanlış olacağını belirterek Chadwick'in kitabında herhangi bir çalışmasına yer verilmemesini istemiřtir².

Bütün bu yaklaşımlara karşın Sürrealist akımın içinde özverili çalışmalarıyla yer almış ve yorumları ile iz bırakmış kadın Sürrealistlerin bazılarının kısa özgeçmişleri ile sanat yaşamlarındaki belirgin olaylara ana başlıklarla değinilecektir.

AGAR, Eileen

İngiliz ressam. 1899 yılında Buenos Aires'de doğdu. Ailesi 1911'de İngiltere'ye geri döndü. 1924'de Leon Underwood'la çalıştı. 1925-1926 yıllarında Slade sanat okulunda eğitim gördü ve 1928'den 1930'a kadar Paris'te sanat eğitimini sürdürdü. Agar, ilk sürrealist çalışmasını 1929 yılında Paris'te bir galeride sergiledi. şair Paul Eluard'la da bu tarihlerde tanıştı.

1933'den itibaren Londra grubunun üyesi oldu. 1936'da Londra'da düzenlenen Sürrealist grup sergisi için, onun bir eseri Herbert Read ve Roland Penrose tarafından seçilmiştir. Bu sergiden sonraki yıl Fantastic Art, Dada, Sürrealizm sergi katalouğunda resimleri yer alan 2 İngiliz sanatçıdan biri olmuştur. 1936'dan sonra, kolejler yapmış, yeni malzemeler ve yeni teknikler denemiştir. Bu eserleri, İngiltere'deki ve dışarıdaki Sürrealistlerin eserleriyle beraber sergilenmiştir.

Savaş süresince çalışmalarına ara veren sanatçı 1946'ye kadar ciddi bir çalışma yapmamıştır. Bu tarihten sonra 16 tane kişisel sergi açan Agar bunlardan 5 tanesini Londra'daki New Art Center'de açmıştır.

1984'de Tate Galeri, sanatçının ilk defa 1936'da sergilenen "Angel of Anarchy" isimli eserini satın almıştır.

BRIDWATER, Emmy.

1902'de Birmingham'da doğan İngiliz ressam, Birmingham'da, Oxford'da ve Londra'daki Grosvener Modern sanatlar okullarında güzel sanatlar eğitimi görmüştür.

Conroy Maddox ve John Melville'nin de katıldığı Birminghamlı bir grup sanatçıyla, Birmingham'da sergi açan Bridwater, 1940'da Londra Sürrealist grubunun bazı üyeleriyle tanışmıştır. Ayrıca 1947 yılında Paris'te bir sergisi açılmıştır.

CARRINGTON, Leonora

Bir İngiliz yazar ve ressam olan Carrington 1917'de Lancashire'de doğmuştur. 1936'da Londra'da "Ame dée Ozenfant Academy"e katılmadan önce Paris, Floransa ve İngiltere'de eğitim görmüştür. Sanatçı, 1937'de Londra'da Max Ernst'le tanışıp onunla Paris'e yerleşmiş ve St. Martin'd Ardeche'de iki yıl beraber yaşamışlardır. Carrington burada ilk kısa hikayeleri olan "The house of Fear" ve "The Oval Lady"yi yazmış ve bunlar Ernst'in illüstrasyonlarıyla basılmıştır. Ernst'in onu bir düşman gibi sürekli göz altında tutmasından rahatsız olan sanatçı, ruhi depresyona girerek 1940 yılında Ernst'ten ayrılmıştır. İspanya'da bir enstitüde tedavi gördükten sonra, 1942'de Meksika'ya yerleşmeden önce, New York'ta Sürrealistlerle tekrar biraraya gelerek resim yapmaya ve hikaye yazmaya başlamıştır.

İlk kişisel sergisini 1948'de New York'ta Pierre Matisse Galerisinde açan sanatçının Retrospektif sergileri, Mexico City'de Ulusal Modern Sanat Müzesinde (1960) ve New York'ta the center for Inter- American Relations'da (1976) açılmıştır. Bu önemli sergilerin yanı sıra Carrington aynı zamanda iyi bir yazardı. İki roman, iki piyes ve kısa hikayelerden oluşan birçok yayın yapan sanatçı 1963'de Mexico City'de Ulusal Antropoloji müzesinin duvarına "The Magic World of the Mayans" isimli büyük boy duvar resmini de yapmıştır.

COLQUHOUN, Ithell

İngiliz ressam ve yazar olan sanatçı 1906'da Hindistan'da Assam'da doğmuştur. Tahsilini Cheltenham Kolejinde ve Slade School of Art'da tamamlamıştır. Fakat daha çok kendi kendini eğitmiştir. 1939'da İngiliz Sürrealist grubuna katıldıktan sonra, Colquhoun Londra Bulletin'de yazı yazmaya başlamış, fakat 1940'da bülteni ve grubu terkederek büyücülük konusundaki çalışmalarına kendini vermiştir.

İlk kişisel sergisini 1936'da Cheltenham Municipal Galerisinde açan sanatçının 1976'da Cornwall'da Newlyn Orion galerisinde retrospektif sergisi açılmıştır.

Sürrealizmdeki büyüğü anlatan "The Goose of Hermogenes" isimli romanı, 1961'de Peter Owen Ltd. Şirketi tarafından yayınlanan sanatçının ayrıca İrlanda ve Cornwall hakkında seyahat kitapları ile birkaç ciltlik şiir kitapları vardır.

ELUARD, Nusch

Alman Sanatçı 1906'da Mulhose'de doğmuş. 1946'da Paris'te ölmüştür. 1930'da Paul Eluard ile tanışan Nusch 1934'te onunla evlenmiştir. 1930'lu yıllarda Sürrealist gruba girerek, Man Ray'in çekimlerinde modellik yapmıştır. 1934-1936 yılları arasında fotomontajlar serisini içeren kitabı yazmıştır. Savaş süresince birçok sürrealist Amerika'da iken Nusch eşyle birlikte Paris'te kalarak, Paris sokaklarında direniş hareketini destekleyen şiir ve bildirileri dağıtarak, bu mücadelede aktif bir rol oynamıştır. Kolajları 1978'de Nadada, New York yayınevi tarafından yayınlanmıştır.

FINI, Léonor

İspanyol-İtalyan-Arjantin karışımı anne ve babadan 1918'de Buenos Aires'te dünyaya gelmiştir. Yetişme döneminde, Avrupa müzelerini ziyareti sırasında Rönesans dönemine ait resimleri ve Manierist eserleri incelemiştir. Amcasının büyük kütüphanesinde Alman ve Flamen romantik ressamların eserlerini araştırma fırsatını bulan sanatçı ilk sergisini 17 yaşında bir grupla birlikte Trieste'de açmıştır.

1936'da Paris'e gitmeden önce Milano'da ressam Funi, Carra ve Tosi ile arkadaş olan sanatçı Paris'te de Eluard, Ernst, Magritte ve Brauner ile arkadaş olmuştur. Bu sanatçılar onu Sürrealistlere yaklaştırmış ve sürrealist grubun üyesi olmadığı halde Sürrealist sergilere katılmıştır. İlk kişisel sergisini New York'taki Julien Levy Galerisinde 1939'da açan sanatçı savaş yıllarında Monte Carlo ve Romada yaşamını sürdürmüştür. 1946'da tekrar Paris'e dönüp, sahne tasarımcısı ve illüstratör olarak aktif şekilde çalışmalarını sürdürmüştür.

Retrospektif sergileri (sırasıyla): Casino Communal, Knokkele Zoute'de (1965), Japonya'da (1972), Muse'e Ingres, Montauban'da (1981) ve the Palazzo dei Diamanti, Ferrara'da (1983) açılmıştır.

HUGO, Valentine

1887'de doğan Fransız ressam ve illüstratör Hugo, 1968'de Paris'te öldü. Ressamlık eğitimini Paris'te yapan sanatçı 1919'da Victor Hugo'nun torunu olan Jean Hugo ile evlenmiştir. 1926'da 24 ağaç baskı yapan Hugo 1928 yıllarında sürrealistlerle karşılaştı ve 1930-1936 yılları arasında aktif olarak bu hareketin içinde yer aldı.

Sürrealist metinlerin görsel yorumcusu olmuş ve ilk sergisini Eluard'ın eserlerinin illüstrasyonları başta olmak üzere sürrealistlerle birlikte 1933 yılında Salon des Surindépendants'da açmıştır.

Sanatçının birçok illüstrasyonu bulunmaktadır. Retrospektif sergisi 1977'de "Centre Culturel Thibaud de Champagne, Troyes"de açılmıştır.

KAHLO, Frida

Mexico City'nin mahallesi olan Coyoacan'da, Alman-Kızılderili-İspanyol karışımı anne babadan 1910 yılında dünyaya gelen Meksikalı Ressam 1954'de Mexico'da ölmüştür.

Kahlo 15 yaşında iken kötü bir trafik kazası geçirdiği için sakat kalmıştır. Bu, sanatçının geri kalan yaşamının acı içinde geçmesine neden olmuştur. Kendi kendine resim yapmayı nekahat döneminde öğrendi Kahlo, 1929 yılında ressam Diego Rivera ile evlenmiştir. Breton, 1938 yılında Kahlo'nun çalışmalarını keşfetmiş ve onun New York'ta Julien Levy Galerisindeki ilk sergisinin tanıtımında sanatçıyı sürrealist olarak tanımlamıştır. Ertesi yıl Breton ve Duchamp, Kahlo'nun ilk Paris sergisini Pierre Colle Galerisinde düzenlemişlerdir.

Kahlo, kendisini Sürrealist bir sanatçıdan daha çok Meksikalı sanatçı olarak tanımlamaktadır. Meksikadaki ilk önemli sergisi, 1953 yılında Mexico City'de Çağdaş Sanat Galerisinde açtığı sergidir. Retrospektif sergisi 1977 yılında yine Mexico City'de "Instituto Nacional de Bellas Artes"de düzenlenmiştir³. Diğer sergileri: Mexico City 1940, New York 1942'de açılmışlardır.

KERNN-LARSEN, Rita

Danimarka'nın Hillerød kentinde 1904 yılında doğan sanatçı, Kopenhag'daki sanat akademisine devam etmiştir. Paris'te 1930-1931 yıllarında Leger ile çalışmış ve ilk kişisel sergisini 1934 yılında Kopenhag'ta açmıştır. O yıl Danimarkalı sürrealist grupla karşılaşan Rita'nın 1935 yılının başında eserleri, sürrealistlerle birlikte Londra, Paris, Lund, Oslo ve Kopenhag'ta sergilenmiştir: II. Dünya savaşı sırasında Londra'da yaşamış ve bu sırada Londra Sürrealist grubunun toplantılarına ve sergilerine katılmıştır. Diğer sergileri: Kopenhag (1935), Paris (1938), London (1940) açılmışlardır.

LAMBA (BRETON), Jacqueline

Paris'te 1910 yılında doğmuş Fransız bir ressamdır. Pariste Dekoratif sanatlar konusunda eğitim gören sanatçı 1934 yılında Andre Breton ile evlenmiştir. O yıllarda Kandre Breton'un şiirlerine ilham kaynağı olmuş ve Sürrealistlerle birlikte objeler ve resimler sergilemeye başlamıştır. 1943'te Breton'dan ayrıldıktan sonra heykeltıraş ve fotoğrafçı olan David Hare ile evlenmiştir. İlk kişisel sergisini 1944'te New York'ta Norlyst Galerisinde açmış, bunu 1946'da San Francisco'daki

Modern Sanat Müzesinde ve 1947'de Paris'te Pierre Galerisinde açtığı sergiler izlemiştir. Diğer sergileri: Londra (1936), Tokyo (1937) açılmışlardır.

MAAR, Dora

Fransız fotoğrafçı ve ressamdır. 1909'da Yugoslav baba ve Fransız annenin çocuğu olarak Tours'da dünyaya gelmiştir. Paris'te Ecole d'Art Décoratif, Académie Julien, Académie de Passy'de çalışmalar yapmıştır. Ayrıca André Lhoté ile de çalışmaları olmuştur.

1930'ların ortasında fotoğraf çalışmak için ressamlığı bırakan sanatçı, 1934-1937 yılları arasında Sürrealistlere katılmıştır. 1937 yılında Paris'te Beaune Galerisinde ilk fotoğraf sergisini açmış ve daha sonra sırasıyla Paris'te 1943'de Jeanne Bucher ve 1945'te Pierre Loeb galerilerinde kişisel resim sergilerini gerçekleştirmiştir. Mistik deneyimleri içeren yarı inzivalı yaşam periodundan sonra 1950'li yıllarda tekrar resimlerini sergilemeye başlayan sanatçı önceden dahil olduğu Sürrealizm'den bu dönemde vazgeçmiştir.

Diğer sergileri: Tenerife (1935), Londra (1936), New York (1937), Tokyo (1937), Amsterdam (1938) açılmışlardır.

MILLER, Lee

1908 yılında New York'da Poughkeepsie'de doğmuş Amerikalı fotoğrafçıdır. 1977 yılında İngiltere'de Sussex'te ölmüştür. 1929 yılında Paris'e gitmeden önce Sanat Öğrenci Derneğinde çalışmalar yapmıştır. 1929'dan 1932'ye kadar Man Ray'le çalışmış, 1932 yılında New York'ta kendine ait fotoğraf stüdyosunu kurmuştur. 1933'de "Julien Levy Gallery"de ilk kişisel sergisini açan sanatçı zengin bir Mısırlı ile olan evliliğinden sonra 1937'de Paris'e dönmüştür. 1939 yılında İngiltere'ye gitmiş ve Vogue için fotoğraf çekmeye başlamıştır. Grim Glory, sanatçının Londra Blitz fotoğraflarını, 1941 yılında Londra ve New York'ta yayınlamıştır. Savaş yıllarında Condé Nast yayınları için savaş muhabirliği yapan sanatçı savaştan sonra fotoğrafçılığı bırakmıştır.

OPPENHEIM, Meret

İsveçli ressam ve heykeltıraş olan Meret, 1913'de Berlin-Charlottenburg'ta doğmuş ve 1932'de Paris'e taşınmıştır. 1933'de Alberto Giacometti ve Hans Arp tarafından Sürrealistlere tanıtılmadan önce "Académie de La Grande Chaumiére"de kısa bir süre çalışmış ve ilk sergisini bir grupla beraber 1933'de "Salon des Surindépendants" da açmıştır. 1937 yılına kadar Sürrealistlerin toplantı ve sergilerine katılan sanatçı, savaştan sonra Breton'un 1966'da ölümünden önceki kısa zamana kadar da bu sergilere katılımını seyrek de olsa devam ettirdi. İlk kişisel sergisinin 1933'de Basel'deki "Galerie Schulthess" de açılmasının ardından, 1937'de New York'ta "Museum of modern Art"de sergilenen, sanatçının içi kürküllü

çay fincanı, görenler tarafından Sürrealist akımın özünü yansıtan sanat eseri olarak seçilmiştir.

1937'de Oppenheim'in Basel'e dönüşü, 18 yılı kapsayan artistik çelişkilerinin ve yeni yönelimlerinin başlangıç noktasını belirlemiştir. 1939'da Léonor Fini, Max Ernst ve diğer sanatçılarla Paristeki "Galerie René Druin" ve "Leo Castelli"de fantastik mobilyalar sergisine katılmış ve 1967'de Stockholm'de "Moderna Museet" tarafından sanatçının büyük bir retropektif sergisi organize edilmiştir.

PAILTHORFE, Grace

İngiliz doktor ve ressam olan sanatçı, 1890'da Suriye'de doğmuş ve 1971'de ölmüştür. Tıp tahsili eğitimi almış ve I. Dünya Savaşı sırasında cerrah olarak çalışmıştır. Bütün dünyayı dolaştıktan sonra, 1922 yılında psikolojik ilaçlar üzerine çalışmalara başladığı İngiltere'de dönmüş ve çalışmaları "Psychology of Delinquency"de yayınlamıştır. 1928'de suçluluk duygusunun bilimsel tedavisini araştıran dünyadaki ilk enstitüyü kuran Grace 1935'de Reuben Mednikoff ile otomatizmin psikolojisi konusunda araştırmalar yapmaya başlamış ve sonraki yıl "London Bulletin"ın aralık sayısında Sürrealizmin bilimsel yönü adlı incelemesi yayınlanmıştır.

PENROSE, Valentine

1898 yılında Gascony'de doğan Fransız şair, 1978'de ölmüştür. 1925'de Roland Penrose ile evlenmiş ve 1920'lerin sonlarında ve 1930'ların başlarında Sürrealistlerin ortamına katılmıştır. İlk şiirlerini 1935'de yayınlayan sanatçının bu yayının ön sözünü Eluard yazmıştır. Ayrıca Eluard, sanatçının şiir ve kolajlarının yer aldığı "Dons des Feminines" in yayınlanmasında da katkıda bulunmuştur.

Sanatçının seçilmiş şiir ve yazıları, 1976'da "Carcanet Press" tarafından "Poems and Narrations" adıyla İngiltere'de yayınlanmıştır.

RAHON (PAALEN), Alice

Fransız şair ve ressam olan Alice, 1916'da Fransa'da doğmuş ve 1930'ların sonlarında, Sürrealistlerle bağlantı kurmuş olan Wolfgang Paalen'le evlenmiştir. Sanatçı, eşiyle 1939'da Mexico'ya yerleşmiş ve orada resim yapmaya, şiir yazmaya başlamıştır. İlk kişisel sergisini 1944 yılında Mexico'da "Galeria de Arte Mexicano"da açmıştır. Sonraki sergileri; Los Angeles'teki "Stendahl Art Galleries"de (1945), New York'taki "Nierendorf Gallery"de (1946) ve yine New York'taki "Nierendorf Gallery"de (1946) ve yine New York'taki "Willard Galery"de (1948 ve 1951) açılmışlardır.

RIMMINGTON, Edith

1902'de Leicester'de doğan İngiliz ressam, 1937-1938 yıllarında bilinçaltı çizimler yapmaya başlamıştır. 1939'da Gordon Onslow-Ford tarafından Londra Sürrealist grubuyla tanıştırılmıştır. Bu grubun düzenlediği haftalık toplantılara katılmıştır. Savaş zamanında çok az resim yapan sanatçı 1940 ve 1946 yılları arasında resimleri ve denemelerini "London Bulletin, Arson, Fulcrum, Message From Nowhere, Free Unions Libres" de yayınlamıştır.

SAGE (TANGUY), Kay

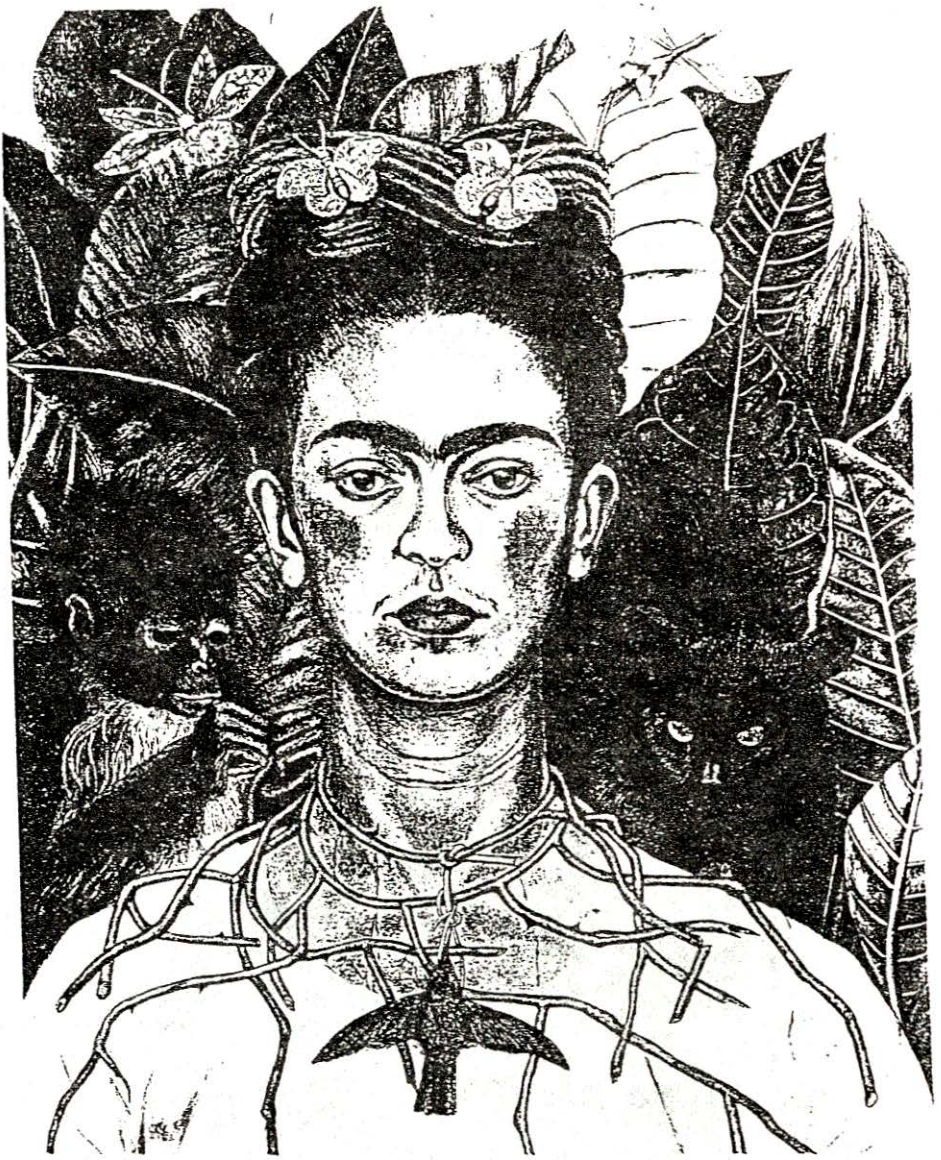
Amerikalı ressam ve şair olan sanatçı 1898'de New York Albany'de doğmuştur. 1963'de Connecticut-Woodbury'de ölmüştür. 1900'de ailesinin bölünmesinden sonra annesiyle birlikte Avrupa'da yaşamaya başlayan Kay, 1925'de Prens Ranieri di San Faustino ile evlenmiştir.

BAZI SÜRREALİST KADIN RESSAMLARIN ESERLERİNDEN ÖRNEKLER

1936 yılında Londra'da düzenlenen "Uluslararası sürrealistler" sergisine katılanlar, Ayaktakiler (soldan sağa): Rupert Lee, Ruthven Todd, Salvador Dali, Paul Eluard, Roland Penrose, Herbert Read, E. L. T. Mesens, George Reavey, Hugh Sykes-Davies.

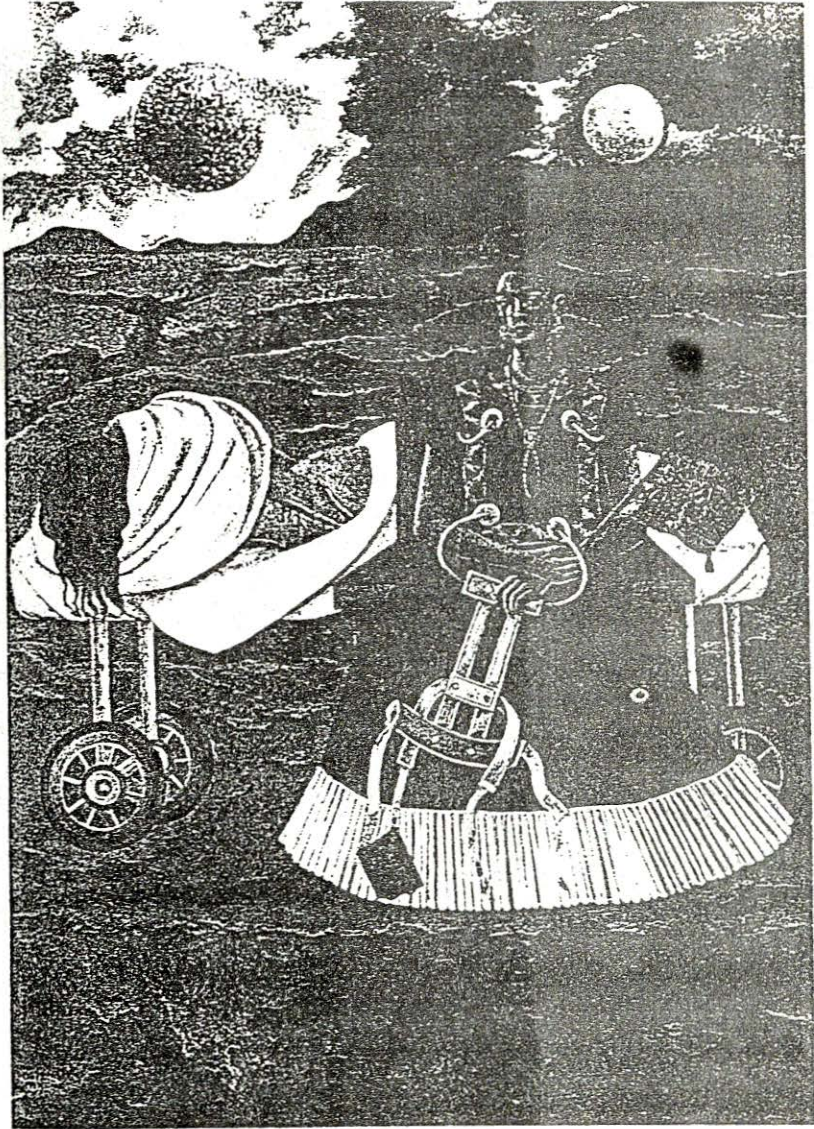
Oturanlar (soldan sağa): Daiana Brinton Lee, Nusch Eluard, Elicen Agar, Sheila Legge, ismi bilinmeyen Dali'nin bir arkadaşı.

Resim: 1 - Frida Kahlo, 1940.

Frida Kahlo'nun kendi portre çalışmalarında kadın, doğa tanrıçası olarak romantik bir ifadeyle yorumlanan dişi görüntüsünden sıyrılmıştır. Kahlo, resimlerinde bu romantik dişi imajıyla alay edercesine, kadına farklı bir yorum getirmiştir. Rivera'dan boşandığı yıl yaptığı portresinde Resim 1 ve Resim 2 de kendisini sembolik olarak yaşam ve ölümün dönüşümlü dramasını canlandıran bir grup imajın merkezine yerleştirmiştir. Kendi portresinde Kahlo'nun yorgun ve

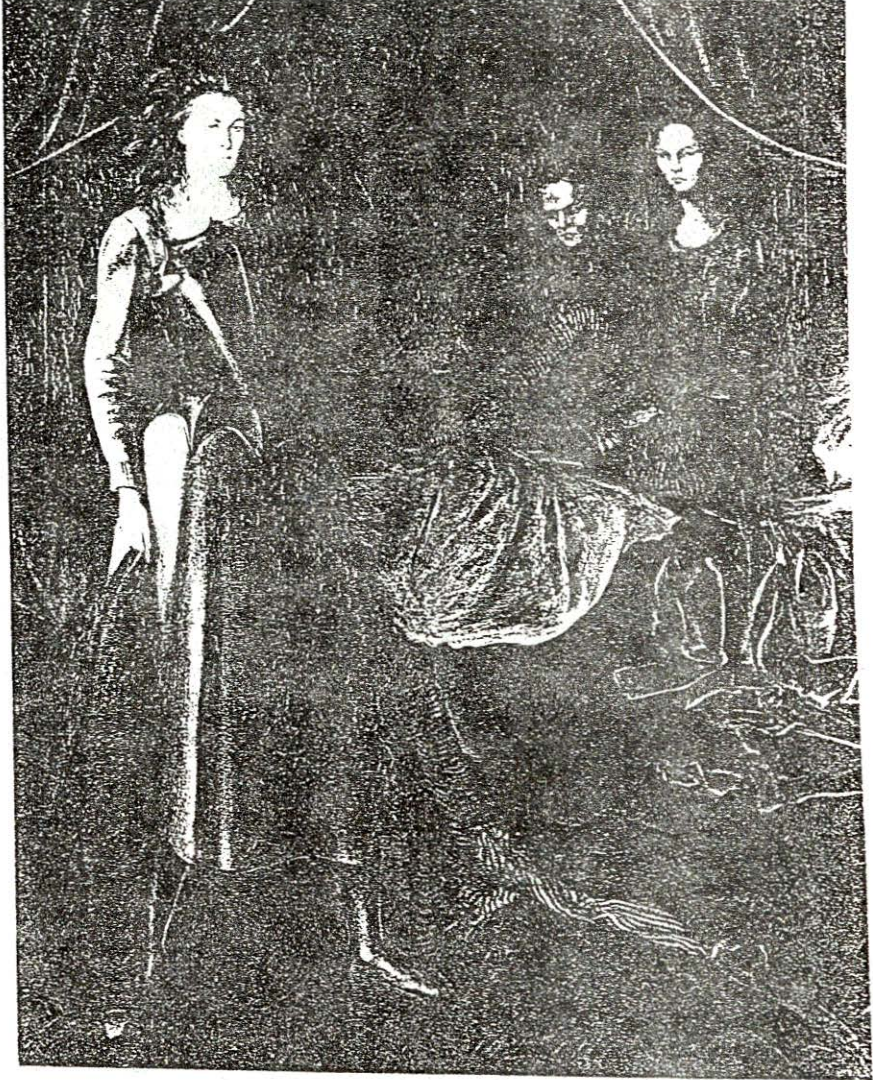
bitkin imajının arkasındaki yeşillik, yaşamın canlı bir ifadesi olarak gösterişli bir şekilde sunulmuştur. Kahlo'nun eserlerinde sık olarak kullandığı bir imaj olan sinek kuşu ölü bir şekilde, Kahlo'nun boynunu saran ve delen bir dikenli dal örgüsünden sarmaktadır. Kahlo'nun bir omuzundaki siyah kedi ölü kuşa yırtıcı bir cazibeyle bakarken, diğer omzuna tünemiş evcil maymun da Kahlo'nun boynunu kaplayan dallara örmektedir.

Resim. 2 - Frida Kahlo, 1946.

Kahlo'nun hayatındaki iki ayrı dönem, güneş ve ay şeklinde yansıtılmaktadır. Burada Kahlo kendini iki kez tasvir etmiştir. Güneş ışınları, çatlak toprakları, Kahlo'nun sedye üzerindeki kesik vücudunu ve yaradan akan

kamı hafifçe aydınlatmıştır. Ay ışınları ise, Tehuana elbisesi giymiş ve akşam eğlencesi için hazırlanmış çekici Kahlo'ya yansımaktadır. Doktorların ve hastane teknolojisinin elindeki Kahlo'nun yaralı figürü hayatın simgesi olan güneşin altına yerleştirilmiştir. Diğer taraftaki Kahlo ise, elinde omurgasına destek vermek için kullandığı ortopedik korsesi olmasına rağmen, çekici bir halde ayın aydınlattığı kısımda yer alır. Elinde ise, sevdiği bir şarkının ilk kelimelerinin yazılı olduğu bayrağı tutmaktadır.

Resim: 3 - Léonor Fini, 1939.

Fini bu tablosunda, Carrington'u bir savaşçı, özgür ve meydan okuyan gerçek bir devrimci olarak göstererek erkeklerin yaratıkları dişlilik imajından farklı bir yorum ortaya koymuştur.

Resim: 4 - Frida Kahlo, 1939.

Kahlo kendisini, hayatını resmeden bir realist olarak nitelendirmiştir. Tablolarına yansıttığı yaşamındaki en önemli etmenlerden biri, erken gelen bir kazanın getirdiği acı dolu günler, bir diğeri ve belki de en önemlisi, eşi Diego Rivera'nın Kahlo ile yaşantısındaki olaylardır.

Kahlo, çevresi tarafından egzotik güzellikteki bir kadın ve Meksika'nun en ünlü ressamın zarif eşi olarak değerlendirilmesine karşın kendisine bakışı oldukça farklı ve katıdır.

Kahlo, 1939'da Rivero'dan gelen boşanma kağıtları eline geçtiğinde "The Two Fridas-İki Frida" tablosunu çalışmaktaydı. Bu resimde biri sevilen, diğeri sevilmeyen iki Kahlo figürü, Rivero'nun kaybı nedeniyle kanayan kalplerle birleştirilmiştir. Fridalardan birinin elinde, Rivero'nun çocukluk yıllarında çekilmiş minyatür bir fotoğrafı bulunmaktadır. Bu portrede, Rivero'nun Kahlo'nun hayatından çıktığını ve geride sadece anıların kaldığını belirten bir anlatım vardır.